

dr hab. Marzanna Pomorska
Instytut Orientalistyki
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
Katedra Turkologii

Kraków, 28.05.2024 r.

Ocena

rozprawy doktorskiej

mgr Małgorzaty Koloğlu

pt. „Język prawa tureckiego na podstawie wybranych zagadnień prawa karnego w przekładzie na język polski”

napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Henryka Jankowskiego

Niniejsza ocena została sporządzona zgodnie z uchwałą Rady Naukowej Dyscyplin Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 14.03.2024 r. na podstawie oceny przedłożonej mi rozprawy doktorskiej autorstwa Pani mgr Małgorzaty Koloğlu i zatytułowanej „Język prawa tureckiego na podstawie wybranych zagadnień prawa karnego w przekładzie na język polski”. Rozprawa liczy 203 stron, w tym tabele, rysunki, kopie lub odwzorowania oraz tłumaczenia tekstów prawnych (źródłowych), oraz 516 przypisów.

Wybór tematu i teza

Dla całościowej oceny rozprawy doktorskiej zasadnicze znaczenie mają następujące oceny cząstkowe: ocena, czy rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, ocena, czy rozprawa prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną p. Doktorantki oraz ocena, czy rozprawa dowodzi jej umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dla pierwszej z tych cząstkowych ocen zasadnicze znaczenie ma ocena postawionej w rozprawie tezy badawczej, która dowodzi umiejętności zidentyfikowania przez Doktorantkę problemu naukowego nowego bądź wymagającego nowoczesnego rozwiązania oraz ocena – czy i w jaki sposób treści przedstawione w rozprawie tezę tę weryfikują. Pani mgr Małgorzata Koloğlu zatytułowała swoją rozprawę „Język prawa tureckiego na podstawie wybranych zagadnień prawa karnego w przekładzie na język polski”. Tytuł rozprawy nie wskazuje tezy

lub problemu badawczego w sposób wyraźny, te znajdziemy we „Wstępie”, w którym Autorka pisze: „[P]oniższa praca stanowi pierwszą próbę zbadania cech języka tureckiego prawa karnego (...)” oraz „[P]rzyczynkiem do napisania poniższej pracy był brak opracowań, dotyczących zagadnienia szeroko rozumianego przekładu sądowego z języka tureckiego na polski (...)” (s. 7).

W polskiej literaturze naukowej faktycznie odczuwa się brak szczegółowych, wyczerpujących opracowań języka tureckiego prawa. Brak ten przekłada się niewątpliwie na trudności, jakich doświadczają w swojej pracy tłumacze, w tym tłumacze przysięgli, i to w dobie rosnącej liczby rodzimych użytkowników języka tureckiego żyjących lub czasowo przebywających na terenie Polski i rodzimych użytkowników języka polskiego żyjących lub czasowo przebywających na terenie Turcji. Trudności tych doświadczyła p. Doktorantka w swojej pracy tłumaczkii, doświadczyłam też ja.

Pani mgr Małgorzata Koloğlu dla potrzeb swojej rozprawy skupiła się na dziedzinie prawa karnego jako tego, który również w literaturze zachodnioeuropejskich nie doczekał się szczegółowych i obszernych opracowań. W celu przeprowadzenia analizy cech tureckiego języka prawa karnego Autorka musiała zbadać ten język, co z kolei musiało być poprzedzone rzetelną lekturą i naukową analizą odpowiednich aktów prawnych polskich i tureckich. Kwerenda ta przyniosła dodatkową korzyść – ustalenie najbardziej odpowiednich ekwiwalentów w języku polskim dla specjalistycznej terminologii z dziedziny tureckiego prawa karnego. Jak pisze Autorka (s. 136), najbardziej skuteczną i miarodajną metodą ustalenia tych ekwiwalentów okazało się zestawienie polskich i tureckich tekstów paralelnych. Autorka przeanalizowała odpowiadające sobie definicje w systemach prawnych obu krajów, co niewątpliwie wymagało zarówno czasu, jak i wysiłku, i zasługuje na uznanie. Ustalenie ekwiwalentów nie zawsze okazało się proste z uwagi na odmienne uwarunkowania historyczne i społeczno-kulturowe Polski i Turcji oraz odmienne interpretacje niektórych kwestii prawnych. Utrudnieniem dla tłumacza w parze językowej turecko-polskiej jest więc nie tylko trudność i specyfika tureckiego języka prawa karnego, ale również pewna nieprzystawalność obu systemów prawnych. W takich przypadkach Autorka szczegółowo przeanalizowała i opisała te różnice. Rezultaty zestawienia tekstów paralelnych zostały przedstawione w części [rozdziału]¹ 7. Autorka w swojej analizie odniosła się również do języka „korpusu pomocniczego”, na który składają się akta procesowe, zeznania stron oraz

¹ Tradycyjne nazwanie „rozdziałami” zasadniczych części rozprawy nie zostało zastosowane przez Autorkę. Dla potrzeb tej oceny pozwałam sobie dodać w opisie słowo „[rozdział]”.

protokoły (część 7.5.2). Z uwagi na autorów tych wypowiedzi, zwłaszcza świadków, sprawców itp., język tych dokumentów może cechować się obecnością w nim paralelnych do języka fachowego wyrazów i wyrażeń, w tym wulgaryzmów i fraz idiomatycznych, charakterystycznych dla języka potocznego.

We wstępnej części do [rozdziału] 7. Autorka rozprawy stawia tezę, że język tureckiego prawa karnego, zarówno ustaw i kodeksów, jak i dokumentów sądowych, jest językiem „trudnym”. Wpływ na tę trudność miały historyczno-kulturowe i religijne podstawy formowania się tureckiego systemu prawnego oraz zmiany wynikające z przeprowadzonej na początku XX w. reformy systemu państwowego, w tym reformy językowej. W rezultacie język ten charakteryzuje się: polisemią, homonimią oraz synonimią słownictwa, archaicznością jego części, obecnością neologizmów, brakiem konsekwencji w stosowaniu ortografii, zwłaszcza w stosowaniu cyrkumfleksu (Autorka posługuje się terminem „daszek”) w parach homonimicznych, obecnością terminów niejednoznacznych, niedookreślonych znaczeniowo [por. choćby proponowane przez Autorkę ekwiwalenty podstawowych pojęć: „suç” (s. 94), „hüküm” i „karar” (s. 86)] oraz specyficzną składnią (szczegółowo Autorka pisze na ten temat w części 7.2.6). Wszystkie te cechy są dużą przeszkodą zarówno w percepcji u rodzimych użytkowników języka tureckiego, jak i w ustaleniu przez tłumacza optymalnych ekwiwalentów w języku docelowym. Szczegółowa analiza cech języka tureckiego prawa karnego jest treścią części 7.2.1 rozprawy. Modele badawcze są dobre, wywód jest obszerny, zilustrowany odpowiednimi cytatami, prowadzony prawidłowo. Zastosowany aparat badawczy jest prawidłowy.

Struktura rozprawy

Na przedstawioną do oceny rozprawę składają się: „Wstęp” (s. 7-9); [Rozdział] 1. „Język prawny a język prawniczy” (s. 10-12); [Rozdział] 2. „Wybrane teorie tłumaczenia i ekwiwalencji w tłumaczeniu” (s. 13-26) – tu na uwagę szczególnie zasługuje część 2.1 „Metodologia w przekładzie prawniczym” (s. 21-26), w którym Autorka przedstawia przyjęte dla potrzeb analizy metody badawcze; [Rozdział] 3. „Zarys tła historycznego kształtowania się systemu prawa karnego w Turcji” (s. 27-39); [Rozdział] 4. „Systemy prawa karnego w Polsce i Turcji” (s. 40-57); [Rozdział] 5. „Badany korpus” (s. 58-60); [Rozdział] 6. „Postępowanie w sprawach karnych” (s. 61-) – w rozdziale tym Autorka porównuje odpowiednie dokumenty prawne oraz procedurę postępowania w sprawach karnych w prawie polskim i tureckim dotyczących: postępowania przygotowawczego (s. 61-68), aktu oskarżenia (s. 69-79), postępowania głównego, w tym: rozprawy, wyroku i uzasadnienia (s. 80-86) oraz

postępowania odwoławczego (s. 86-88); [Rozdział] 7. „Cechy tureckiego języka prawa karnego” (s. 89-166); „Podsumowanie” (s. 167-169); spisy rysunków i tabel (s. 170-171); wykaz tekstów źródłowych (s. 172-181); „Słowniczek terminów prawnych” (s. 182-183); „Bibliografia” (s. 184-192); streszczenie w języku angielskim (s. 193-194) oraz niezatytułowana część (s. 195-203), na którą składają się dokonane przez Autorkę rozprawy tłumaczenia na język polski tureckich dokumentów sądowych. Struktura ocenianej rozprawy jest generalnie prawidłowa – trudno mi jednak wywnioskować, czym kierowała się Autorka umieszczając tłumaczenia przykładowych dokumentów sądowych nie bezpośrednio po ich oryginałach, a na końcu rozprawy, dodatkowo rozbijając ten układ spisami „rysunków” (dyskusyjne jest również nazwanie tych treści „rysunkami”) i tabel, „Słowniczkiem terminów prawnych” oraz „Bibliografią”. Tytuł „Słowniczek terminów prawnych” sugeruje z kolei, że zostaną w nim uszeregowane wszystkie polskie ekwiwalenty specjalistycznego słownictwa tureckiego ustalone przez Autorkę i opisane w rozprawie. Tak się jednak nie stało – już objętość tego fragmentu rozprawy (dwie strony) wskazuje, że spis ten został bardzo ograniczony. Biorąc pod uwagę, że w treści rozprawy znajdziemy tabele, w których Autorka zebrała tureckie słownictwo specjalistyczne i jego polskie ekwiwalenty (tabela 3, 4, 7 a zwłaszcza obszerna, wielostronicowa tabela o numerze 5), celowość dodania tego niewielkiego „Słowniczka” wydaje się dyskusyjna. Jak już zauważyłam powyżej, do tezy badawczej postawionej przez p. Doktorantkę bezpośrednio odnosi się [rozdział] oznaczony numerem 7. W stosunku do fragmentów poprzedzających go można by postawić zarzut, że są zbyt rozbudowane i w całości równe mu wielkością, jednak na obronę takiego rozwiązania należy stwierdzić, że omawia w nich Autorka elementy istotnie wpływające na kształtowanie się współcześnie obowiązującego w Republice Turcji systemu prawa, a co się z tym wiąże – jego języka.

Aspekty formalne i językowe

W tej kwestii można zarzucić Autorce pewne niedociągnięcia. W niektórych fragmentach składnia, stylistyka, błędy literowe i inne edytorskie oraz interpunkcyjne sprawiają, że tekst staje się niedostatecznie czytelny. Dla zilustrowania tych zarzutów podam poniżej kilka przykładów:

– nieporadności stylistyczne (w przytoczonych poniżej przykładach percepcję dodatkowo utrudniają długie, wielokrotnie złożone zdania polskie, obecne w nich błędy interpunkcyjne oraz wplecione w nie tureckie terminy w przypadku deklinacyjnym, którego wymagało zdanie tureckie):

“W przypadku *zincirleme sucu* ‘przestępstw ciągłych’ obowiązek rozpatrzenia sprawy należy do sądu, w którym został popełniony ostatni z czynów zabronionych” (s. 48);

„(...) postępowanie przyspieszone tok rozprawy ani posiedzenia nie zostaje zahamowane przez niestawienie się oskarżyciela publicznego” (s. 62);

„Ktokolwiek wskazany w powyższym paragrafie, osiągający korzyść z powyższego tytułu, krytykuje administrację rządową, narusza prawo i porządek polecenia oraz zadania należące do jednej z izb i ich funkcjonowanie, lub też podżega i nakłania lud do sprzeciwu przeciwko prawom, wykonywaniu poleceń rządu lub też zadaniom funkcjonariusza publicznego podlega karze więzienia od trzech miesięcy do dwóch lat i grzywny, stałemu lub tymczasowemu odebraniu praw do wykonywania tego obowiązku, czerpania z niego korzyści i odbierania należności” (s. 147, przyp. 494);

„Prokurator posiada prawo do wskazania proponowanego okresu próby, obowiązków, które należy nałożyć na oskarżonego, oraz zgodnie z zaistniałymi okolicznościami wniosku dotyczące dozoru” (s. 70);

„w procedurach, które zgodnie z aktami dochodzenia, podlegają przedpłacie lub postępowaniu pojednawczemu lub postępowaniu przyspieszonemu lub też zostały sporządzone bez zastosowania procedury *seri muhakeme usulü* lub też w sprawach o przestępstwa, w przypadku których dochodzenie lub ściganie jest uzależnione od uzyskanego zezwolenia, akt oskarżenia zwrócony zostaje do Prokuratury Republiki” (s. 73);

„Oskarżony posiada prawo do uczestniczenia w rozprawie, jego obecność na rozprawie jest natomiast obligatoryjna, jeśli zostanie za taką uznana przez skład orzekający lub sędziego, lub w sprawach o zbrodnie w trakcie czynności dokonania zwięzłego przedstawienia zarzutów oskarżenia oraz przedstawieniu zarzutów oskarżenia, poucza go o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, składania wniosków dowodowych i konsekwencjach nieskorzystania z tego uprawnienia, po czym pyta go, czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia i jakie” (s. 80);

„Wyrażenia językowe stosowane w aktach normatywnych powinny być stosowane zgodnie z ich powszechnie przyjętym znaczeniu zgodnie z dyrektywą języka powszechnego” (s. 89);

„Kto zachęca osobę do prostytucji, umożliwia jej to, jej pośredniczy lub zapewnia miejsce do jej uprawiania, przy czym za zachęcanie do uprawiania prostytucji uznaje się utrzymywanie całkowite lub częściowe z zarobków osoby, która została do niej namówiona, zostało jej to umożliwione odpowiada za przestępstwo *fuhuş* ‘prostytucji’.” (s. 120);

„W swoim artykule dotyczącym stawiają następujący zarzut: ich zdaniem reforma kodeksu karnego, której jednym z celów było m.in. zastąpienie niezrozumiałego, obfitującego w archaiczne formy języka wcześniej obowiązującej ustawy nowy bardziej jasnym i zrozumiałym językiem” (s. 90);

„większość ziem została utracona na konferencjach pokojowych” (s. 37)”;

– problem stosowania wielkich liter w tekście polskim: Autorka stosuje (choć niekonsekwentnie) w tłumaczeniach z języka tureckiego na język polski wielką literę tam, gdzie w tekście oryginalnym została ona zastosowana, co nie zawsze odpowiada normie języka polskiego, np. „*Türk Milleti Adına* »W imieniu Narodu Tureckiego«” (s. 83) vs. „*Türk Milleti Adına* »w imieniu narodu tureckiego«” (s. 84); „*bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı* »prokuratury [!, M.P.] generalne Republiki sądów drugiej instancji«” (s. 50) vs. „*Cumhuriyet Başsavcılığı* »prokuratura generalna republiki«” (tamże) – w tym przypadku najbardziej stosowne wydaje się podanie pełnej nazwy kraju: „Republika Turcji”, inaczej tekst staje się nie do końca jasny, jak np. w zdaniu: „W przypadku odwołania od powyższej decyzji, w sytuacji przyjęcia odwołania prokuratura republiki wszczyna postępowanie przygotowawcze” (s. 64). Wielkie litery zostały też niepoprawnie użyte w tekście polskim w odniesieniu do wyrazów pospolitych, aktów prawnych i innych terminów sądowniczych, np.: „Zwolnienie Warunkowe” (s. 43), „Kodeks Postępowania Karnego” (s. 43, 82), „Kodeks Cywilny” (s. 6), „Kodeks Karny” (s. 43), „Sąd Pierwszej Instancji”, „Sąd Drugiej Instancji” (s. 43), „Konstytucja” (jako wyraz pospolity) (s. 36); „[własności] Intelektualnej”, „[własności] Nieletnich” (s. 51, rysunek 3);

– błędy literowe, np. „Europejskie” zamiast: „Europejskiej” (s. 46); „tez” zamiast: „też” (s. 47); „rządu parlamentu” zamiast (?) „rządu i parlamentu” (s. 45); „(1.2.3 itd.)” zamiast (?) „(1., 2., 3. itd.)”; „zob. tab. 4” zamiast „zob. tab. 1” (s. 69); „a także adresy osób, o których mowa w § 1 § 1” zamiast: „a także adresy osób, o których mowa w § 1 pkt. 1” (s. 69); „derce” zamiast „derece” (s. 88), „arunkami” zamiast „warunkami” (s. 98, przyp. 182), „nie został” zamiast „nie zostały” (s. 99) „14 Bası” zamiast: „14. baskı”; „Nuhoğluö” zamiast: „Nuhoğlu,” (s. 187);

– liczne błędy interpunkcyjne polegające na braku przecinków tam, gdzie są one konieczne, np.: „dokładnym sprawdzeniem tego co istnieje” (s. 67), por. też np. s. 95, 97, 147, przyp. 494

lub wprowadzenie ich tam, gdzie nie są uzasadnione, co powoduje trudności w zrozumieniu treści, np.: „tożsamość osoby, składającej skargę” (s. 71); „braku wykazania niezbędnej dla bycia przemysłowcem staranności i uwagi w wyniku, której osoba doprowadza do bankructwa” (s. 113);

– brak zastosowania spacji, wielokrotnie, np.: „(Aydm 1993:479)” (s. 31); „maja1876” (s. 36); „s.21–27” (s. 190);

– zastosowanie kursywy do numerów przypisów (np. s.: 8, 30, 40, 49, 55, 83, 88, 95, 98, 102, 107, 114); przecinków i innych znaków diakrytycznych (np. s. 55, 90, 96, 148).

Uwagi dotyczące tłumaczenia z języka tureckiego na polski

Autorka nie uniknęła też błędów lub braku konsekwencji w tłumaczeniach z języka tureckiego, które w niektórych przypadkach skutkują błędną interpretacją:

– nazwa tureckiego państwa: „Türkiye Cumhuriyeti” powinna być konsekwentnie przetłumaczona jako „Republika Turcji” (tak na s. 37 oraz w tłumaczeniach Autorki przykładowych dokumentów prawnych na s. 196-201, tak również w *Urzędowym wykazie polskich nazw geograficznych świata*, Warszawa 2019, s. 476), a nie jako „Republika Turecka” (tak na s. 35, 40, 55, 56, 83);

– dla tureckiej nazwy sądu zaopatrzonej w wyraz „asliye” Autorka podaje generalnie polski ekwiwalent „rejonowy” (s. 47, 48), natomiast na s. 83 dla tureckiej nazwy „Asliye Ceza Mahkemesi” pojawia się polski ekwiwalent: „Sąd Grodzki” (pisownia wielką literą w języku polskim nie jest poprawna i nie uwzględniono w polskim ekwiwalencie tureckiego słowa „ceza” ‘karny’). Na s. 47 Autorka podaje, że „Termin *sulh* oznacza w dosłownym tłumaczeniu ‘pokój’, jednakże zakres działalności sądów funkcjonujących pod tym terminem odpowiada bardziej sądowi grodzkiemu”;

– dyskusyjne jest użycie dla tureckich wyrazów „il”, „ilçe” oraz „il merkezi” (w kontekście podziału administracyjnego Republiki Turcji) polskich ekwiwalentów, odpowiednio: „okręg”, „rejon” lub „obwód” i „centrum okręgu” w zdaniach: „[Z]akres jurysdykcji sądów pierwszej instancji wyznaczony jest przez granice administracyjne *il* ‘okręgu’ lub *ilçe* ‘rejonu.’” oraz „[S]ądy tworzone są zgodnie z podziałem administracyjnym na *il merkezi* ‘centrum okręgu’

oraz *bölge* 'rejon' w zależności od intensywności spraw, podlegających rozpatrzeniu w rejonie określonego *ilçe* 'obwód' i przyjmują swoją nazwę zgodnie z nazwą administracyjną regionu, do którego należą." (s. 48). Proponowałabym odpowiednio: „prowincja”, „dystrykt” i „stolica prowincji”. Zwracam uwagę, że w zdaniach tych użyto polskiego ekwiwalentu „rejon” dla tureckich wyrazów: „ilçe” i „bölge” (które z pewnością nie są w języku tureckim synonimami), a dla tureckiego wyrazu „ilçe” użyto polskich ekwiwalentów: „rejon” i „obwód”;

– dla terminu „kaymakamlık” podano w „Słowniczku terminów prawniczych” (s. 182) ekwiwalenty „1. urząd starosty 2. urząd wojewody”, w treści rozprawy: „gubernia obwodu” (s. 64) i „urząd gubernatora jednostki administracyjnej obwodu w Turcji” (s. 52) – polskimi ekwiwalentami wyrazu nie mogą być jednocześnie „urząd starosty” i „urząd wojewody”;

– *adli kontrol* 'kontrola karna' (s. 66-67) – moja propozycja: „dozór policyjny / sądowy” – dla wyrazu „adli” w innym miejscu rozprawy Autorka stosuje ekwiwalent „sądowy, sędziowski” (s. 150);

– „dikkatsizlik” zostało przetłumaczone jako „nieumyślny” (s. 90) zamiast: „niedbalstwo, niedopatrzanie”;

– „açıkçası yanlış olmasi” w przypisie 155 (s. 92) należałoby rozumieć jako „szczerze mówiąc, jest błędny” a nie: „w oczywisty sposób jest błędny”;

– „*kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz* »obowiązek objęcia określonego czynu odpowiednim przepisem prawa«” (s. 45) – tłumaczenie tego zdania powinno być bliższe tłumaczeniu dosłownemu, które brzmi: nie można poddać karze, ani zastosować środków bezpieczeństwa wobec kogoś za czyn, którego prawo nie określa jasno jako przestępstwo;

– „*Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği* »tożsamość osoby zgłaszającej (czyn) jeśli jej ujawnienie nie powoduje problemu«” (s. 71) – moja propozycja: tożsamość osoby dokonującej zgłoszenia, o ile jej ujawnienie nie będzie ze szkodą [dla osoby];

– zdanie „*Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi*” (s. 73) cytowane z tureckiego Kodeksu postępowania karnego zostało we fragmencie błędnie zrozumiane: to nie, jak pisze Autorka „poświadczenie podejrzanego”², że w przypadku odłożenia wszczęcia postępowania

² Podkreślenia tu i poniżej moje, M.P.

zaprzestanie on popełniania czynu”, ale: śledztwo wykaże, że w przypadku opóźnienia wszczęcia postępowania, podejrzany powstrzyma się od popełniania czynu;

– zdanie „Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi” (s. 73) zostało we fragmencie błędnie zrozumiane – Autorka pisze: „w przypadku gdy podejrzany przywróci do stanu sprzed popełnienia czynu zabronionego szkodę określoną przez prokuratora, pokrzywdzonego lub społeczność” zamiast: „w przypadku, gdy podejrzany przywróci do stanu sprzed popełnienia czynu zabronionego lub zaduścuczyni [!, M.P.] szkodzie wyrządzonej pokrzywdzonemu lub społeczeństwu, a ustalonej przez prokuratora”;

– niedokładne tłumaczenie tureckiej frazy, tj. pominięcie w nim znaczenia słowa „gecikme” ‘opóźnienie’, wypacza sens zdania: „W przypadku gdy decyzja sędziego *gecikmesinde sakınca bulunması halinde* ‘może mieć negatywny wpływ na śledztwo’, prokurator ma prawo do przeprowadzenia badania fizycznego” (s. 72), powinno być: „w przypadku, gdy opóźnienie w decyzji sędziego może mieć negatywny wpływ na śledztwo (...);

– zdanie w języku tureckim: „Olağan kanun yolları kuralları, olağanüstüler istisnayı teşkil eder” ‘zwykle środki prawne są zasadą, nadzwyczajne – wyjątkami’ (M.P.) zostało przez Autorkę wyrażone w tekście polskim jako: „zasady stosowane przy środkach zwyczajnych stanowią wyjątki dla środków nadzwyczajnych” (s. 88);

– w zdaniu: „Osoba, która poddana zostaje postępowaniu sprawdzającemu na podstawie *basit şüph*e ‘wstępnego podejrzenia’, staje się *şüpheli* ‘podejrzany’, w przypadku, kiedy podejrzenie nabiera *yeterli şüph*e ‘wystarczającego prawdopodobieństwa’, a po *suç isnat edilince* ‘postawieniu zarzutu’, osoba wstępnie podejrzana staje się *sanık* ‘podejrzana’ (...)” (s. 65-66) należałoby rozróżnić pojęcie „podejrzany” od „oskarżonego” (tak na s. 182);

– tłumaczenie fragmentu zdania „*siyasal, felsefi, irki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı* »[wymierzonego] przeciwko społeczności politycznej, filozoficznej (ideologicznej), rasowej lub religijnej«” (s. 103) powinno brzmieć: „przeciwko pewnej części społeczeństwa z motywów politycznych, filozoficznych, rasowych lub religijnych”;

– w tłumaczeniu zdania: „*kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma* »produkcja lub sprzedaż leków, które narażają na niebezpieczeństwo życie osób«” (s. 116) pominięto słowo „sağlığını” ‘[i] zdrowie’.

Uwagi dotyczące bibliografii

Dobór literatury oraz tekstów źródłowych oceniam wysoko: Autorka uwzględniła relewantną dla każdego z poruszanych w rozprawie zagadnień literaturę naukową polską, turecką i angielską, w tym nową. Pewne zarzuty jednak należy postawić stronie edytorskiej i formalnej sporządzonej „Bibliografii” (s. 184-192) oraz sposobowi cytowania w przypisach:

- należałoby ujednoczyć zapis wielkich i małych liter w tytułach publikacji dla kolejnych wyrazów niebędących nazwami własnymi: o ile zwyczajowo w tytułach angielskich stosuje się wielkie litery w kolejnych wyrazach tytułów, to w tradycji polskiej i tureckiej zabieg ten zwykle nie jest stosowany. Tymczasem w zapisie Autorki uderza brak konsekwencji: w niektórych tytułach zabieg ten jest stosowany, niezależnie od języka publikacji, w innych – nie (czasem nawet wielka litera stosowana jest tylko dla wybranych wyrazów), np.: „Ustrój Polityczny w Turcji w latach 1918–1960” (Adamczyk 2013); „Współczesne Teorie Przekładu” (Bukowski i Heydel 2009); „Składnia współczesnego języka polskiego” (Soloni i Świdziński 1985); „Ceza muhakemesi hukuku işlemleri ve Adli Yazışmalar” (Demirdağ 2020); „Hukukun Temel Kavramları” (Gözler 2017); „Hukuk dilindeki değişmeler ve gelişmeler” (Özdemir 2014); „A Linguistic theory of translation” (Catford 1965/1978); „Language structure and translation” (Nida 1975); „A practical course in terminology processing” (Sager 1990);
- przy wymianianiu nazwisk i imion wielu autorów danej publikacji bardziej czytelny byłby zapis z użyciem średnika niż kolejnego przecinka, np. „Baker, Mona, Saldanha, Gabriela” (s. 184), „Boratyńska, Katarzyna, Chojniak, Łukasz, Jasiński, Wojciech” (s. 185);
- w zapisach niektórych tytułów publikacji brakuje kursywy, np.: Centel i Zafer 2020; İmer 1998;
- niepełny opis pozycji „Jakobson 2009” (s. 186) – dokończenie opisu tej pozycji znajduje się na s. 189 *sub* „Pszczółowska”;
- dla publikacji „Kierzkowska D.” nie podano nazwy wydawnictwa (s. 187);
- błędny zapis nazwiska autora i brak nazwy czasopisma w pozycji „Karaheya [zamiast: Karakehya, M.P.] H., Usluadam A. K.” (s. 187);
- brak informacji o autorach monografii wieloautorskiej, w której ukazał się artykuł „Matulewska A. 2008” (s. 188);

– błędny zapis nazwiska i niepełny tytuł w pozycji „Dayınlarları, K. 2010. *Dictionary of Legal Terms*” zamiast: Dayınlarlı, K. 2010. *Dictionary of Legal Terms. English-Turkish*” (s. 190);

– brak w „Wykazie skrótów” (s. 6) skrótu „CYY” (s. 88, przyp. 147).

Konkluzja

Zgodnie z art. 187, p.1-2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668): „[R]ozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej” i „[P]rzedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne” oceniam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska **spełnia** wyżej wymienione wymogi, **uzasadnia dopuszczenie** Pani mgr Małgorzaty Koloğlu do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Przedstawiona do oceny rozprawa jest oryginalnym rozwiązaniem ważnego dla turkologii problemu naukowego, analiza dowodzi wiedzy ogólnej Doktorantki oraz umiejętności prowadzenia przez nią samodzielnej pracy naukowej. Na szczególne podkreślenie zasługuje też niewątpliwa użyteczność wniosków wpływających z przeprowadzonej w rozprawie analizy.

Maname İnanca